

Міністерство освіти і наук і України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

**Теорія і методика виховання художньо-
обдарованої особистості у закладах
мистецької освіти**

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

Частина II

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical
Conference

«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the
institutions of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)

Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол № 6 від 05.11.2019

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019 року) , ч. II / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 268 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2019

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

Вікторія Луганська

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО КОНКУРСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА 123

Світлана Калініна, Лінь Ваньї

ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 129

Ангеліна Корнієнко

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ 134

Ганна Фунерова

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 140

Л.В. Беземчук, Наталія Наконечна

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ВНЗ 144

А.В. Соколова, Цай Ін'їн

АРХТЕКТОНІКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ДИСКУРСУ 148

Ганна Ткаченко

ЗНАЧЕННЯ РЕПЕРТУАРУ ДЛЯ СЦЕНІЧНОГО ВТІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ 156

Віра Устименко, Надія Устименко

СТИМУЛЮВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ 162

IV. Підготовка майбутніх фахівців мистецьких дисциплін у контексті сучасних інноваційних технологій

УДК 377.8:784.4

Ганна Ткаченко

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, факультет мистецтв
б мв група*

ЗНАЧЕННЯ РЕПЕРТУАРУ ДЛЯ СЦЕНІЧНОГО ВТІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової підготовки вчителя Фомін В.В.

У статті викладені основні константи підбору репертуару для сценічного втілення української народної пісні. Розглянуто основні напрямки та умови вибору репертуару, виходячи з особливостей творчого колективу або окремого вокаліста-виконавця. До основних висновків роботи відносяться положення щодо підбору репертуару, який вимагає чіткого перспективного бачення педагогічного процесу, як цілісної і послідовної системи, яка забезпечує вирішення єдиних художньо-творчих і виховних завдань.

Ключові слова: *пісня, сценічне втілення, мистецтво, засоби, репертуар.*

The article deals with the choice of repertoire for the stage performance of Ukrainian folk songs. It is indicated that when choosing a repertoire, the peculiarities of the creative team or an individual soloist, performer should be taken into account. It is emphasized that the correct repertoire contributes to a better understanding, has an effective effect on the audience.

Keywords: *song, stage embodiment, art, means, repertoire.*

Постановка проблеми. Народнопісенна культура є одним з найцінніших духовних надбань народу і завдяки своїй глибокій духовній сутності відіграє

IV. Підготовка майбутніх фахівців мистецьких дисциплін у контексті сучасних інноваційних технологій

важливу роль у культурному розвитку суспільства в сучасних умовах. Дослідження народної пісенної традиції тісно пов'язано з потребою вивчення репертуару до репрезентації народного музичного мистецтва у сценічних умовах.

Українська народна пісня стає предметом пильного вивчення істориків, філологів, етнографів, мистецтвознавців та ін.. Одні знаходять у ній підтвердження тих чи інших історичних подій, опис картин життя народу, характеристику естетичних поглядів [1, 3, 4, 7]; інші – розкривають поетичне і музичне багатство народної пісні, майстерність її виконавців [2, 5, 8]. Такі аспекти вивчення народної пісні допомагають глибше її зрозуміти, вникнути в сутність репертуарного змісту, оцінити по достоїнству і, що особливо важливо для виконавців, знайти дорогу до сердець слухачів, щоб виконання було правдивим, зворушувало своєю щирістю і непідробністю, переконувало людей, надихало на новий життєвий стимул.

Виходячи з цього, особливо цінним вважаємо висвітлення питання значимості підбору репертуару для сценічного втілення української народної пісні.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Вивчення народної пісенної творчості має свою певну історію. Пісні здавна були об'єктом наукової уваги філософів, етнографів, істориків, мистецтвознавців, фольклористів. В змісті історико-мистецтвознавчого аспекту становлення й розвитку народної творчості, народної художньої культури, фольклору заслуговують праці Т. Бакланової, П. Богатирьової, В. Василенко, В. Гусевої, К. Давлетової, К. Квітки, І. Мацієвського, А. Мехнецова та ін. Народна творчість та її взаємодія з професійним мистецтвом вивчали в першу чергу фольклористи – Е. Алексєєв, Б. Асаф'єв, О. Веселовський, Є. Гіппіус, В. Єрьоміна, І. Земцовський, Н. Колпакова, С. Скрипка та ін. У дослідженнях цих учених народна пісня постає як складова частина різноманітної національної художньої культури, розвиток якої, з одного боку, підкоряється

IV. Підготовка майбутніх фахівців мистецьких дисциплін у контексті сучасних інноваційних технологій

загальним законам еволюції мистецтва, а з іншого – має свою специфіку, зумовлену соціокультурними та історичними умовами його побутування. Незважаючи на достатню розробленість проблеми народної творчості, де осмисленню феномену народної співочої культури віддається значне місце, не вистачає тих праць, що були б спрямовані на висвітлення питання підбору репертуару для сценічного втілення української народної пісні.

Метою дослідження є розгляд питань підбору репертуару для сценічного втілення народної пісні.

Виклад основного матеріалу. Репертуар має величезне значення у вихованні естетичної, творчої особистості. Правильно підібраний репертуар забезпечує можливості вирішення художньо-творчих і виховних завдань одночасно. Чим багатше і різноманітніше репертуар колективу, створений художнім керівником, тим ширше можливості для розкриття юних обдарувань. Репертуар - основа творчої діяльності будь-якого художнього колективу. Добротний, високоякісний репертуар стимулює зростання виконавської і художньої майстерності учасників творчих колективів і одночасно сприяє розвитку художніх смаків публіки [8, с. 25]. Ретельно підібраний репертуар передбачає майбутнє колективу. Аналіз репертуару того чи іншого колективу дозволяє визначити творчий почерк, якість, смакові оцінки, можливості, напрямки [5, с. 15].

Володіння основами обробки та аранжування народних пісень вирішує проблему, з якою рано чи пізно стикаються керівники ансамблів народної пісні – це проблема репертуару. У наш час виникає потреба в створенні для самодіяльного колективу такого репертуару, який би не поступався ідейно-естетичному рівню репертуару професійних хорів, був би доступний для виконання в самодіяльності та не копіював форму, стиль твору професійних колективів. Наближення виконавського рівня самодіяльності до виконавського рівня професійних колективів з одного боку буде сприяти подальшому

IV. Підготовка майбутніх фахівців мистецьких дисциплін у контексті сучасних інноваційних технологій

вдосконаленню самодіяльної творчості, з іншого боку, «озброїть» його високохудожніми творами мистецтва [2, с. 41].

Наближення художньо-виконавського рівня самодіяльного колективу до рівня професійної творчості можливо лише в деяких випадках. Найчастіше самодіяльність за цим показником значно поступається професіоналам. Тому для забезпечення нормальної діяльності їм необхідний свій репертуар, відповідний специфічним особливостям колективу і виконуваних їм функцій.

Для створення такого репертуару можна йти двома шляхами. По-перше, «приспосовувати» наявний репертуар конкретного колективу і, по-друге, створювати нові оригінальні твори, розраховані на самодіяльність [1, с. 29].

Трапляється, на жаль, що після недоброякісного аранжування пісні оригінальний твір втрачає свою художню цінність. Спотворюється темп, ритм, текстові та мовні особливості. Тому якість аранжування народних пісень для художньої самодіяльності має особливе значення. Водночас, твір, створений спеціально для художньої самодіяльності, вимагає додаткової обробки – «художнього доведення», виходячи з конкретних умов і можливостей колективу. Але цей шлях значно простіший, легший в ідейно-художньому відношенні, бо ці твори вже заздалегідь видаються з урахуванням самодіяльного виконання [2, с. 31].

Підбір репертуару для сучасної самодіяльності – справа непроста. Хоча, звичайно, існують певні вимоги, критерії та принципи його вибору. Поповнюється репертуар зі всього найкращого, що є в художній скарбниці нашого суспільства. Складнощі пов'язані лише в тому, що кожен колектив має свої технічні, художні властивості й особливості, відповідно до яких керівникові доводиться вибирати пісні. Тривала і важка репетиційна робота може не дати позитивного педагогічного та художнього ефекту, якщо обраний твір має підвищену складність із яким певний колектив чи окремі виконавці не можуть впоратися [5, с. 11].

IV. Підготовка майбутніх фахівців мистецьких дисциплін у контексті сучасних інноваційних технологій

Виходячи з вищесказаного, зазначимо, що репертуар передбачає майбутнє колективу чи окремого виконавця-соліста. Репертуар показує силу і глибину зв'язку з народом. Твори народної творчості відображають історію народу, його душу, вікові надії та сподівання. Вони є неминущим духовним багатством, джерелом натхнення. У будь-якій аудиторії їх зустрічають з особливою теплотою і вимогливістю, тому така велика відповідальність за характер трактування народної пісні.

Чи йде мова про динаміку, темп, співвідношення груп і окремих виконавців, про інші компоненти, завдяки яким мистецтво отримує реальні форми існування, все це повинно розглядатися тільки з однієї позиції: розкриття художньо-естетичного та соціально-педагогічного змісту. У трактуванні твору багато визначається художнім смаком, майстерністю, натхненням режисера, диригента, хормейстера, балетмейстера. Але при цьому має бути виключено будь-яке спотворення змісту твору [7, с. 101].

Щоб репертуар оновлювався і залишався дієвим в педагогічному відношенні, потрібно намагатися включати до нього нові обробки народних творів. Матеріалом для створення таких творів служить місцевий фольклор, частівки, наспіви, народні пісні, танці, історичні події, що відбуваються в тому чи іншому регіоні [5, с. 31]. Тобто, на нашу думку, не треба чекати, коли пролунає цікавий твір по радіо, телебаченню чи з'являться в продажу ноти, партитура, запис... Підбір репертуару вимагає чіткого перспективного бачення творчого процесу як цілісної і послідовної системи, в якій кожна ланка, кожен фактор доповнює один одного, забезпечуючи тим самим рішення художньо-творчих і виховних завдань в їх єдності.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, щоб мати можливість виступати для різної глядацької аудиторії, у соліста (фольклорного ансамблю) повинен бути напрацьований великий репертуар, який охоплює різні жанри народно-пісенного мистецтва. Виконавці при цьому повинні не тільки співати, але й володіти певними знаннями в області народної

IV. Підготовка майбутніх фахівців мистецьких дисциплін у контексті сучасних інноваційних технологій

творчості та етнографії, щоб мати можливість найбільш повно розкрити зміст виконуваних творів і найбільш яскраво уявляти культуру глядацької аудиторії.

Список використаних джерел

1. Котеля В.А. Теория песенного фольклора. / Учебно-методические материалы для выездных курсов повышения квалификации работников культуры в п. Борисовка, 20 февраля 2007 г. – ГУК Белгородский государственный центр народного творчества – Белгород, 2007. 133с.
2. Лисина Е.Н. К определению понятий аранжировки и обработки аутентичной музыки. [Электронный ресурс] /Огарев-online. Раздел "Культурология". – 2013. – №7. С. 37-46.
3. Маркова Л.В., Шамина Л.В. Режиссура народной песни. / Мет.пособие. Москва, 1984. 41с.
4. Микушев А.К. Народные песни. / Микушев А.К., Чисталев П.И. Народные песни, Т.2, , изд. 2. – Сыктывкар, 1994. 167с.
5. Организация работы самодеятельных фольклорных коллективов. / Сост.: Чекмарева Т.С., Мингадеева А.Ф. Методические рекомендации для работников социокультурной сферы. – Республиканский центр развития традиционной культуры - Казань, 2013, 44с.
6. Романовский Н.В. Хоровой словарь. Изд. II дополн. «Музыка», Киевское отделение. 1972, 91с.
7. Рубцов Ф.А. Статьи по музыкальному фольклору – «Советский композитор», Л., М., 1973. 113с.
8. Сценічна підготовка. / Сост.: доцент Бондарева Н.І. Методичесні рекомендації. / Київська національна академія культури і мистецтв, 2008, 56с.